

Úkryt

FOLIMANKA

MGR. MARTIN DUBÁNEK, výkres a foto autor

Jelikož byly očekávány silné nálety německého letectva na hlavní město Prahu, začala zde vznikat síť civilních protiletectvých krytů. Příkladem může být kryt pod budovou dnešního Národního technického muzea na Letné, který byl po válce začleněn do zdejších expozic a dlouhá léta prezentován jako ukázka rudného a uhelného dolu. V průběhu druhé světové války byla tato zárodečná síť veřejných protiletectvých krytů rozšiřována a v jejím rámci byl mimo jiné vybudován poměrně velký štolový úkryt na Folimance pod Karlovem v dnešní Praze 2. Podzemní chodby jsou zčásti vyzděné z betonových kvádříků, což je konstrukčně podobné krytu 10-Z v Brně, rovněž stavěnému za války.

V souvislosti s jadernou hrozbou a změnou zahraniční politiky státu po roce 1948 bylo rozhodnuto o modernizaci stávajícího úkrytu na Folimance, aby odpovídal soudobým požadavkům. Jedná se o klasický štolový úkryt se dvěma vchody, které v potřebné hloubce příčně propojují další dvě chodby široké asi 2,5 m o délce 125 m, na něž jsou napojeny další místnosti a technologické zázemí. Nouzový východ ústí do Bělehradské ulice. Kromě něj byl úkryt vybaven i nouzový-

» Jedna ze tří filtroventilačních souprav FVZ 1000a

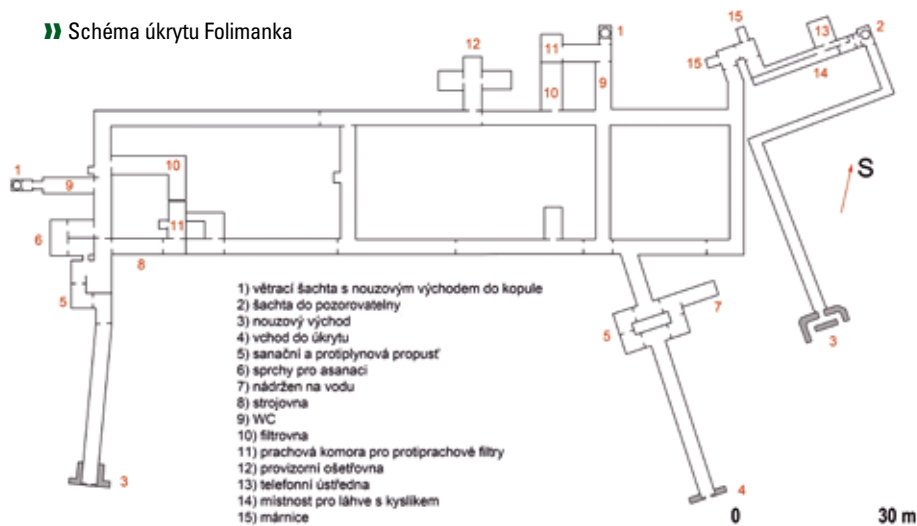
mi výlezy napojenými na šachty dvou velkých železobetonových ventilačních kopulí. Ty lze zvenčí spatřit v parku na vlastní riziko. Zvnitřku k nim vedou pouze šachty se stoupacími železy. Stejně tak vedou stoupací železa do šachty k pozorovatelně a na povrch vystupuje ještě malý betonový objekt odtahu zplodin ze strojovny. Přístupové chodbičky k nim

jsou uzavřeny malými typizovanými protitlakovými dvířky čtvercového tvaru.

Oba vchody jsou vybaveny nezbytnými sanačními propustěmi, které uzavírají masivní protitlakové dveře. Levý vchod je nyní označován jako nouzový východ Folimanka, ale zřejmě se jednalo o regulární vchod sloužící pro případný vstup zamořených osob, neboť se u něj nachází místnost s dekontaminačními sprchami. V sanační propusti pravého vchodu, který dnes představuje hlavní vstup do objektu, se nacházejí skladovací místnosti, kde jsou mimo jiné dvě nádrže na vodu.

Srdcem objektu je strojovna s jedním tříválcovým dieselaagregátem Škoda, startovaným pomocí stlačeného vzduchu nebo nouzově klikou. V jedné z místností se nacházela nádrž, či spíš komora na palivo. Agregát z roku 1955 o výkonu 32 kW v případě výpadku proudu z vnější sítě dodával energii dvěma filtrovnám. V jedné bylo namontováno filtroventilační soustrojí FVZ 1000a typu 56/80

» Schéma úkrytu Folimanka

» Dámské záchody úkrytu Folimanka

a ve druhé se nacházejí dvě filtroventilační soustrojí FVZ 1000a typu 60/80.

Dohromady poskytovaly 3x1000 m³ vzduchu za hodinu; údajně to byly prototypy. V případě výpadku elektriny mohly být ventilátory poháněny ručně pomocí dvou klik. Filtry jsou i nadále skladovány, otázkou je, zda by byly funkční i dnes. U každé filtrovny se nachází ještě komora pro protiprachové filtry, které zbavovaly přiváděný vzduch hrubých nečistot. V případě nutnosti mohla nastat krátkodobá izolace objektu, a proto byl přefiltrovaný vzduch doplňován kyslíkem z tlakových lahví uložených mimo jiné v chodbě u nouzového výlezu do Bělehradské ulice.

V chodbách jsou pod stropem rozvody vzduchu. Nad vstupními dveřmi se pak nacházejí typizované protitlakové ventily. Objekt v současné době tepe-rují dvoje akumulární kamna a v době naší návštěvy bylo v objektu velmi sucho, teplota 18 °C a relativní vlhkost 65 %. Pro spojení s vnějším světem sloužila telefonní ústředna, jejíž vybavení je dnes nefunkční a spojení by musely zajišťovat vysílačky.

V úkrytu o celkové ploše 1332 m² představovalo 620 m² prostor technického zázemí. Na ploše 712 m² se mohlo ukrývat až 1260 osob. Pro ně nebyly k dispozici žádné ubytovny a musely by se vtěsnat do chodeb, kde by seděly na přenosných skládacích lavicích. Na osobu totiž bylo určeno pouze 0,8 m² plochy. Přichází by museli čerpat potraviny (nebo např. brát deky) ze svých skromných nouzových zavazadel. K dispozici však byly alespoň pánské i dámské záchody. V úkrytu se nacházely i prostory pro ošetřovnu. V případě úmrtí zde byly zřízeny dvě malé márnice, každá s kapacitou 10 těl.

V úkrytu je vystaven plán nazvaný Podzemní skladiště – Stavba B – Folimanka Praha XI, který v lednu 1952 vypracoval

Stavební podnik Hlavního města Prahy – Komunální podnik projekční ateliér – Středisko 258 T. Lze předpokládat, že ještě zachycuje původní stavbu z války, neboť zde chybí zakreslení úprav v chodbě vedoucí do nouzového východu, a taktéž zde není zakreslena pravá polovina sanační propusti u vchodu. Také strojovna, jejíž strop a stěny jsou vybetonované, zřejmě vznikla až později. Přestavba objektu v režimu přísného utajení probíhala až od druhé poloviny 50. let. Nejdřív v roce 1954 totiž

v rámci prací řízených tehdejšími Veli- telstvími ženijního vojska byla vyvinuta potřebná filtroventilační zařízení a lze s velkou pravděpodobností předpokládat, že byla vyráběna až od roku 1956.

Úkryt III. třídy odolnosti byl podle dostupné dokumentace dokončen v roce 1962 za částku 5 912 240 Kčs. Tato částka však rozhodně není konečná, neboť objekt je udržován i v současnosti a navíc jsou v něm prováděny drobné úpravy, jako výměna zařízení WC, kde se dnes nacházejí i moderní plastové rozvody vody. O výstavbě a používání úkrytu se v rámci fondů a sbírek VÚA-VHA Praha prozatím nepodařilo najít žádné konkrétní údaje, byť dostupné zdroje uvádějí, že jej do roku 1994 spravovala tehdejší ČSLA a její právní nástupci, tedy Armáda ČR.

Pravda je taková, že štáby CO od svého založení na počátku 50. let zprvu podléhaly ministerstvu vnitra, respektive v jeho rámci působícím vojskům ministerstva vnitra. Teprve v letech 1976–1993 byly štáby CO převedeny pod působnost ČSLA a jejich právních nástupců. Proto byl objekt na výkresech zprvu označován jako úkryt VNV/2, což se v rámci působení v ČSLA zřejmě posléze změnilo na STOÚ 01 02 0004. Označení STOÚ znamená Stálý tlakově odolný úkryt. Pod správu hlavního města Prahy byl převeden až 11. listopadu 1994.

Úkryt Folimanka ani dnes není muzeum v pravém slova smyslu, nýbrž jde o aktivní objekt, který může veřejnost jednou měsíčně navštívit. Stalo se tak díky iniciativě městské části Praha 2 na začátku roku 2014, kdy byl ve spolupráci se Správou služeb hlavního města

Prahy pravidelně otevírán pro veřejnost. Dosud se tak děje za poměrně velkého zájmu obyvatel.

V objektu je vybudována i stálá expozice, která prostřednictvím fotografií a map představuje další velké úkryty na území hlavního města Prahy. Jedná se například o úkryty v ulicích Wassermannova, Generála Janouška, Bryxova, Thámová (tunel z Karlína na Žižkov), Na Topolce, Prokopova (úkryt Bezovka) a Keplerova. Drobná výstavka se týká například záplav a povodní, jež postihly Prahu v průběhu dvou posledních století. Zahrnuje také ukázky opatření proti povodním včetně skládacích hliníkových stěn a pomůcky ke snadnějšímu plnění pytlů s pískem. Přímou připomínkou bombardování Prahy v únoru 1945 v rámci výstavy „Popel“ vystavena 500liberní puma všeobecného použití GP AN-M43, darovaná Pyrotechnickou službou Policie ČR.

» Dieselaagregát Škoda ve strojovně

Úkryt, jehož prohlídku můžeme vřele doporučit, se nachází v ulici Pod Karlovem, 120 00 Praha 2 – Vinohrady. Více se lze dozvědět na webové adrese www.praha2.cz, kde byla uvedena i telefonní čísla 236 044 246 a 236 044 282. Na sezónu 2017 jsou uvedeny termíny otevřených dveří 13. 5., 17. 6., 15. 7., 19. 8., 16. 9., 14. 10., 11. 11. a 16. 12., vždy 9–17 h.

PRAMENY

**Dubánek, Martin – Fic, Tomáš – La-
kosil, Jan:** *Nové putování po česko-
slovenském opevnění. Praha. Mladá
fronta 2017, připravovaná publikace.*